

Fakulta právnická ZČU Plzeň

Oponentský posudek disertační práce

JUDr. Ing. Patrika Kurze

na téma

„Procesní právo podle občanského soudního řádu a insolvenčního zákona a jejich sblížení se zaměřením na realizaci práv a povinností účastníků insolvenčního řízení“

Vypracoval:

Doc. JUDr. Petr Smolík, Ph.D., Katedra občanského práva PF UK Praha

1. Zhodnocení významu disertační práce pro obor

Soukromé právo, právo civilní, resp. jeho užší obor práva civilněprocesního, není definován jen jako obor obecný vymezující právní úpravu civilního řízení soudního jako základní varianty řešení právních sporů, ale zabývá se i specifickými otázkami vlastními pro další, zvláštní, procesně specifická procesní řešení. Jedním z nich, lze říci, že prvním co do vlastního významu (a to jak teoretického, tak praktického) je procesní řešení úpadku, tedy řízení, jež je dnes dotčeno zvláštní právní úpravou již obvyklé nazývat řízení insolvenčním (či úpadkovým). Samotná jeho úprava je pak natolik specifická, že ji nelze pokládat – i přes její specifičnost a rozsáhlost (opět nejen v rovině pozitivněprávní, ale výrazně i v rovině zpracování právní naukou) za komplexní a vyčerpávající, ale že je nezbytně třeba obracet se při jejím užití i na výše uvedené procesní postupy obecné, zabývat se jejich vzájemnými vztahy a souvislostmi, zkoumat jejich vzájemné korelace a podmíněnosti, analyzovat použitelnost a procesní aplikační meze jednotlivých variant, institutů, pravidel či jednotlivých zákonných ustanovení. Právě z tohoto vztahu vycházející téma si autor předkládané práce zvolil a tuto jeho volbu lze hodnotit jen pozitivně. Co do významu, dosahu, aktuálnosti, teoretického i praktického přínosu je zkoumání právě těchto základních otázek a souvislostí podstatných východiskem k uchopení tak specifického a složitého procesního režimu, jakým v moderním civilním procesu insolvenční řízení je.

2. Vyjádření k postupu řešení problému, použitým metodám a splnění určeného cíle

Autor si při zkoumání daného tématu zvolil postup, kdy usiluje o popis daného problému v širších souvislostech, zkoumá vztahy mezi obecnou úpravou soudního řízení a zvláštními předpisy insolvenčními, a to jak v rovině teoretické, principiální, tak z hledisek praktických, aplikačních, když s ohledem na povahu předložené práce postup stavějící na teoretických fundamentech přirozeně převažuje. Metody, jež si autor práce zvolil, jsou tímto postupem řešení tématu dány.

Metody zvolené autorem odpovídají snaze rozčlenit práci do dvou stěžejních částí – jež sám autor označuje za část teoretickou a část praktickou. Dle tohoto členění pak autor volí vhodné metody, jež podrobně popisuje. Na prvé místo klade autor metodu literární

rešerše, následují metody komparace, analýza odborné literatury, judikatury a právních předpisů, dále pak metoda syntetická a metody interpretační. Komparací se rozumí metoda srovnání jednotlivých právních institutů v rámci dílčích úprav národního práva, vedle toho autor v jedné z kapitol nabízí i klasickou komparaci systémovou, kdy porovnání právní úpravy českou, německou a nepřímo je podrobuje srovnání s úpravou evropského úpadkového řízení.

Základem úspěchu práce je autorem úspěšně zvládnutí analýza odborné literatury, judikatury a právních předpisů – autor pracuje s relevantním penzem ve všech směrech, výběr literatury i judikatury je reprezentativní, pečlivý a autor všechny prameny používá k dosažení dílčích i celkového cíle, nikoli samoučelně. K interpretaci právních norem autor užívá obvyklých metod (zejm. gramatický, logický, účelový výklad). V syntéze autor zkoumá především dva základní instituty – žalobu a přihlášku pohledávky, v analýze, jež je výsledným produktem předchozích metod, je pak dosažení komplexního rámce pro procesní realizaci vymáhání peněžitých nároků (pohledávek) v obou zkoumaných druzích řízení. Uvedené metody pak zajímavě doplňuje v praktické části práce výzkum učiněný formou polostrukturovaného rozhovoru, byť zde si ke autor vědom daných omezení této specifické metody.

3. Stanovisko k výsledkům disertační práce a k původnímu konkrétnímu přínosu předkladatele disertační práce

Autor si za hlavní cíl své práce v jejím úvodu stanovil – cituji: „na základě teoretických poznatků, analýzy a výkladu zákonných ustanovení, judikatury a pozorování reálného průběhu insolvenčního řízení a občanského soudního řízení vytvořit základ (argumentační baterii) pro jednotnou právní úpravu obecné části občanského soudního řízení, a to alespoň v některých částech, a nastínit možnosti užití společných ustanovení a speciálních ustanovení ve vztahu k insolvenčnímu řízení, jako i navrhnout dílčí změny právní úpravy *de lege ferenda*“.

Takto vymezený cíl je samozřejmě třeba vidět optikou širšího záběru daného jak výběrem, resp. formulací názvu práce, tak snahou autora obsáhnout toto téma i pojetím

vlastního zpracování tématu, tedy zejména výběrem metod, vymezením relevantní odborné literatury, sledováním soudní judikatury atd.

K vymezení daného základního cíle si je autor vědom potřeby vymežit cíle dílčí, užší, mezi něž řadí potřebu nalézt „nezbytné vymezení vybraných teoretických pojmů jak z insolvenčního práva, tak z občanského soudního řízení“, „určit ekvivalenty těchto pojmů a identifikovat rozdílnosti obsahu takovýchto ekvivalentů a následně určit z jakého důvodu a za jakým účelem jsou zjištěné odlišnosti zakotveny v zákonných ustanoveních“, „současně je třeba komparovat vybrané dílčí fáze samotného průběhu insolvenčního řízení a řízení o žalobě na zaplacení případně i následného výkonu, kdy je třeba určit jaké instituty z občanského soudního řízení se v rámci insolvenčního řízení použijí aktuálně, jaké naopak v současné době použít nelze a jaké by bylo vhodné zahrnout mezi instituty, které by napomohly efektivnímu řízení a ekonomičnosti řízení“.

Lze konstatovat, že jak hlavní, tak dílčí autorem vymezené cíle práce byly v zásadě úspěšně naplněny a že lze předkládanou disertační práci pokládat za přínosnou, a to nejen pro autora samotného ale i pro odbornou veřejnost. Konkrétní přínos předložené disertační práce pak spočívá především v úspěšně autorově snaze vystihnout na základě analýzy stávajícího stavu aktuální problémy, rozlišit jejich závažnost včetně naléhavosti potřeby jejich řešení, a vhodnými metodami dosáhnout v zásadě úspěšného naplnění cíle práce jako celku.

Závěry autor formuluje jednak průběžně v rámci jednotlivých kapitol, nicméně stěžejním je zde v rámci závěrečných kapitol soubor návrhů, resp. úvah de lege ferenda. Zatímco zde lze autorovi přitakat, pokud jde o drobnější úpravy spočívající v zpřesnění formulářové podoby insolvenčního řízení, jisté pochyby až výhrady mám k myšlence zavedení formulářové podoby i pro obecnou úpravu nalézacího řízení, tedy pro žaloby. Důvodů je jistě více, postačí uvést, že postup při projednání žaloby jako takový lze sotva učinit předmětem jakési mechanické procedury a že význam procesních úkonů účastníků i soudu nadále zůstane klíčový. Zde s ohledem na českou úpravu autor nepochází k možnosti porovnání existence a vývoje tzv. elektronického řízení (e-Verfahren) v právní úpravě civilního procesu v SRN, resp. Rakousku. Takové srovnání by ovšem přesahovalo rozsah této práce, nicméně v tomto směru je relevantní a zajímavé. V tomto kontextu je třeba zmínit i recentní snahy legislativy prosadit do právní úpravy nalézacího řízení – konkrétně do řízení rozkazního – zavedení fikce doručení v případě doručování platebního rozkazu.

Pokud jde o úvahu o formulářové podobě žaloby in concreto, stálo by za úvahu posoudit, jak v tomto kontextu autor hodnotí tzv. elektronické platebně rozkazní řízení v případě využití formuláře dostupného účastníkům na stránkách www.justice.cz, a opět jak tato úprava obstojí ve srovnání s rakouskou či německou.

Zajímavá je úvaha o povaze procesního postavení insolvenčního správce, kde si autor velmi trefně všímá posunu jejich pozice směrem k jakémusi soudnímu komisaři, a – mezi řádky – snad předjímá i posun, k němuž došlo u soudních komisařů skutečných – tedy notářů v důsledku přechodu od OSŘ k ZŘS a tedy od dědického řízení k řízení pozůstalostnímu. Snaha přenést stále větší penzum procesních úkolů a povinností na insolvenční správce přitom sice na jedné straně znamená, že dochází k – často tak vítanému – „odbřemenění“ činnosti (insolvenčních) soudů – na druhé straně tato aktivita nijak nemizí, spíše naopak, a insolvenčním správcům pak přibývá agenda, a to jak v rovině teoretické, tak praktické. Jak se praxe vypořádá s tím, že insolvenční soudy sice přijdou o přímou agendu, ale logicky jim naroste potenciální agenda v rámci dohledu nad rozšířenou agendou insolvenčních správců, je další problém, který je možno označit za potenciální komplikaci.

Další diskutabilní návrh, resp. úvaha autora, se týká soudního poplatku za přihlášku pohledávky. Zde je tato úvaha celkem rozumně podpořena popisem zásadního rozdílu mezi klasickým žalobním řízením a úpadkovým, avšak jde o úvahu dílčí, která opomíjí, že řešení nákladů řízení (insolvenčního) je pro jeho specifickou samostatnost velmi specifické a od řešení obecného dle OSŘ se liší zcela zásadně. Nejde přitom jen o otázku soudního poplatku (zjednodušeně řečeno, nahrazeného institutem zálohy na náklady řízení), ale i o řešení nákladů právního zastoupení účastníků, o povahu nákladů, které v tomto zvláštním řízení vznikají (jde o náklady správy majetkové podstaty), je třeba rovněž vnímat rozdílné účely řízení, existenci dvou odlišných fází insolvenčního řízení apod. Nicméně snaha autora daným problémem se zabývat není nelogická, a nehodnotím ji tedy negativně, byť tak činím s danými výhradami.

Jistou mezeru pocítuji ze strany autora – zejména při jeho jinak kladně hodnocené pečlivosti a komplexnosti – z jakéhosi prázdna, pokud jde o dílčí závěry, jež bych očekával ve dvou dílčích směrech. Jde o kapitoly věnované komparaci německé a české právní úpravy a o pozornost, kterou autor velmi záslužně věnuje evropské úpravě úpadkového řízení. V obou případech očekávám, že určité dílčí závěry bude autor, když

tak neučinil v práci samotné, prezentovat v rámci její ústní obhajoby, čímž tento dílčí nedostatek napraví.

4. Vyjádření k systematice, přehlednosti, formální úpravě a jazykové úrovni disertační práce

Na úvod autor předkládá popis stávající situace právní úpravy – postupně zkoumá principy národní úpravy a následně úpravy evropské, resp. mezinárodní, na základě tohoto teprve konkrétně stanovuje cíl práce, definuje předpokládané metody a očekávaný cíl svého výzkumu.

Samotná práce se zaměřuje – dle velmi podrobně vnitřně členěných kapitol – na problematiku pohledávek, právní úpravy jejich vymáhání, srovnání rozdílů v obou zkoumaných právních úpravách (zde lze možno pokládat tyto kapitoly za jakousi obecnější část práce), od kapitoly sedmé pak autor předkládá kapitoly zaměřené úžeji, počínaje problematikou dispozice s pohledávkou v daných řízeních, následně nabízí srovnání postupně žalobní varianty a přezkumu pohledávek. Další kapitoly jsou již opět relativně samostatné, 10. kapitola se věnuje oddlužení, kapitola 11. srovnání s právní úpravou v SRN (včetně zajímavého srovnání vlivu evropského práva na českou a německou úpadkovou úpravu). Závěr práce pak představuje vlastně soubor dílčích kapitol 12. a 13., kde autor podává návrhy de lege ferenda a celkové shrnutí, včetně vyhodnocení přínosu předložené práce.

Práce je v zásadě přehledná, nicméně autorovo v úvodu avizované členění do dvou částí bylo možné lépe promítnout v rámci číslování částí i samotných kapitol. V tomto směru je pro čtenáře poněkud náročnější udržet si pozornost a uchovat patřičné souvislosti. Jde ovšem spíše o formální pochybení, které není zásadního charakteru.

Formální úprava práce je bezvadná, autor řádně cituje, zaujímá vlastní názory, odlišuje je od doktrinárních a prezentuje zdařilé zvládnutí vytýčeného úkolu.

5. Vyjádření k publikacím studenta

Publikační činnost autora, tak jak byla oponentovi předložena v rámci příslušného seznamu aktivit autora disertační práce, je co do rozsahu i do kvality vyhovující. Autor publikuje články v relevantních odborných médiích, zabývá se tématy, která spadají v rámci oboru do širší oblasti jeho zájmu, výběr těchto témat není zaměřen jednostranně, autor se zabývá otázkami, které lze pokládat za aktuální, ale neopomíjí ani nadčasová témata (o čemž mimo jiné svědčí zaměření předložené disertační práce, kterou dílčí publikace vhodným způsobem doplňují).

Z tohoto hlediska tedy autor splňuje požadavky týkající se odborné publikační praxe v oboru.

6. Jednoznačné vyjádření oponenta, zda doporučuje či nedoporučuje disertační práci k obhajobě

Na základě výše uvedeného lze souhrnem uzavřít, že předložení disertační práce vyhovuje dle všech relevantních kritérií příslušným požadavkům a že lze připustit konání její veřejné obhajoby.

Výše uvedené nedostatky nejsou zásadní povahy a nebrání konání obhajoby.

V rámci obhajoby disertační práce by se měl autor vyjádřit k výše výtýčeným výtkám, resp. námětům k diskusi, s ohledem na prostor dle vlastního uvážení; z hlediska oponenta nemám potřebu některé body pokládat za tak zásadní, aby jim bylo třeba přiznat prioritu.

Doc. JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra občanského práva

Právnická fakulta Univerzity Karlovy

V Praze dne 30. července 2019